
‘Gewoon meedoen’

Welzijnskader
Ridderkerk
2016-2020

Inhoud

1. Inleiding.....	2
1.1 Leeswijzer	2
2. Trends en ontwikkelingen	3
3. De kaders.....	3
3.1 Wat is welzijn?	3
3.2 De Ridderkerkse welzijnsvisie	4
3.3 Centrale uitgangspunten	4
4. Speelveld	5
5. Onze ambities.....	6
5.1 Voor elkaar zorgen.....	6
5.2 Meedoen.....	7
5.3 Jeugd	7
5.4 Wonen	7
5.5 Wijkgericht werken.....	8
5.6 Right to challenge	8
5.7 Kunst en cultuur.....	9
5.8 Gezondheid.....	9
5.9 Bewegen	9
6. Mantelzorgbeleid	10
6.1 Wie zijn onze mantelzorgers?.....	10
6.2 Voor iemand zorgen	10
6.3 Vinden.....	10
6.4 Versterken	11
6.5 Verlichten.....	11
6.6 Verbinden	11
7. Vrijwilligersbeleid.....	12
7.1 Stimuleren	13
7.2 Vinden en verbinden.....	13
7.3 Belemmeringen wegnemen.....	13
7.4 Veiligheid	13
7.5 Waarderen.....	14
8. Vervolg	14
9. Participatielijst.....	15
10. Bronnenlijst	15

1. Inleiding

Voor u ligt de kadernota 'Gewoon meedoen', het welzijnskader 2016-2020 van de gemeente Ridderkerk.

In 2015 is invulling gegeven aan de decentralisaties (werk, jeugdzorg en AWBZ). Nu is het tijd om de koers aan te geven welke aanvulling welzijn kan bieden in het zelfstandig en naar eigen vermogen deelnemen aan de Ridderkerkse samenleving. Kortom 'Gewoon meedoen' in Ridderkerk.

De nota 'Gewoon meedoen' geeft de kaders op het gebied van welzijn voor de komende jaren (2016-2020) aan. Voor een groot aantal beleidsterreinen (Jeugdzorg, Wmo en Participatiewet) is al beleid geformuleerd en voor de komende jaren vastgesteld. Deze nota legt de link tussen dat beleid en welzijn. Voor andere beleidsterreinen zoals het vrijwilligerswerk en mantelzorg dient aanvullend beleid te worden opgesteld, dit wordt in dit welzijnskader opgenomen. Het jeugdbeleid wordt in een aparte kadernota 'Gewoon opgroeien' beschreven.

Wij bieden een kadernota aan, waarin de visie van de gemeente Ridderkerk en de kaders voor de komende jaren benoemd zijn. Er is expliciet gekozen voor een kadernota, waarmee wij zorgen voor een heldere visie en duidelijke kaders in de vorm van ambities, zodat er goed en effectief invulling aan de uitvoering gegeven kan worden.

In deze kadernota welzijn worden dwarsverbanden gelegd tussen de verschillende beleidsterreinen, want welzijn is onlosmakelijk verbonden met andere domeinen. Wij benaderen de beleidsterreinen dus vanuit integraliteit. Daarmee vormt het welzijnskader de leidraad voor de ambities op het gebied van welzijn in de komende jaren. De volgende stap is het uitwerken van deze ambities met de maatschappelijke partners en inwoners om de visie in concrete activiteiten vorm te geven in de vorm van een uitvoeringsplan.

1.1 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 schetst de huidige trends en ontwikkelingen op het gebied van welzijn. Hoofdstuk 3 beschrijft de kaders; wat verstaan we onder welzijn in Ridderkerk, wat is onze visie en welke centrale uitgangspunten worden gehanteerd in deze nota. Hoofdstuk 4 is een visuele weergave van het speelveld van de beleidsvelden die nauw met welzijn samenhangen. Hoofdstuk 5 beschrijft per beleidsterrein welke verbinding er met welzijn is en wat de ambitie voor welzijn op dit beleidsterrein voor de komende jaren is. Hoofdstuk 6 beschrijft het Ridderkerkse mantelzorgbeleid. Hoofdstuk 7 beschrijft het Ridderkerkse vrijwilligersbeleid. Hoofdstuk 8 schetst het vervolgtraject na vaststelling van dit welzijnskader. Hoofdstuk 9 bevat de lijst van burgerplatforms, maatschappelijke partners en beleidsambtenaren die hebben geparticipeerd bij de totstandkoming van het welzijnskader. Hoofdstuk 10 bevat de bronnenlijst.

2. Trends en ontwikkelingen

Steeds meer taken op het gebied van zorg en werk worden door de gemeente uitgevoerd. Hierbij wordt een steeds groter beroep gedaan op de eigen kracht van mensen en wordt meedoen gestimuleerd. De inzet van welzijn als vervanging van zwaardere zorg is belangrijk, waarbij de vraag van de inwoner het uitgangspunt moet vormen en niet het aanbod van diensten. Dit vraagt een andere vorm van denken in onze organisatie, bij onze partners, maar ook bij onze inwoners. De pilot Ridderkerkers voor Elkaar is een voorbeeld hoe we binnen Ridderkerk op zoek zijn naar creatieve oplossingen om met deze veranderingen om te gaan.

De rol die vrijwilligers en mantelzorgers spelen bij welzijn wordt steeds groter. Informele netwerken worden ingezet om het beroep op zorg af te laten nemen. Het waarderen van deze informele zorg wordt steeds belangrijker. Ook de ontwikkeling van ICT toepassingen biedt nieuwe mogelijkheden. Traditionele netwerken van kerken en verenigingen worden kleiner. Om eenzaamheid te voorkomen moeten (nieuwe) netwerken in de wijken versterkt worden. Het welzijnsveld wordt steeds zakelijker en het aantal aanbieders groeit, welzijnsinstellingen zoeken de samenwerking op om een innovatief aanbod te kunnen leveren. Welzijn vindt steeds meer in de wijk plaats, wijkontmoetingscentra spelen hier een belangrijke rol in.

3. De kaders

3.1 Wat is welzijn?

Welzijn is een breed begrip wat op vele manieren omschreven kan worden. Om duidelijk te maken wat we bedoelen als we in Ridderkerk over welzijn praten, gebruiken we de volgende begripsomschrijving:

Welzijn is een gevoel van welbevinden, door sommigen ook wel beschreven als geluk. Met welzijn wordt bedoeld dat het zowel lichamelijk, als geestelijk als sociaal goed met een persoon gaat (Ensie.nl).

Geluk is een subjectief begrip dat niet voor iedereen gelijk is. Wij hebben niet de pretentie om iedereen gelukkig te maken, dat kunnen wij als gemeente niet realiseren. Maar wij willen de omstandigheden creëren die geluk dichterbij kunnen brengen. Wat zorgt ervoor dat een persoon zich lichamelijk, geestelijk en sociaal goed voelt?

De Wmo zegt het al; meedoen!

Ook de Participatiewet zegt; meedoen!

De Jeugdwet zegt; zorgen dat kinderen mee kunnen doen!

Meedoen is het centrale woord. Hierop willen wij voortborduren. Als iemand zo zelfstandig mogelijk meedoet aan de samenleving, voelt iemand zich goed. Soms is hiervoor steun en zorg nodig en soms moeten mensen, ook de kwetsbaren, juist worden aangesproken op hun vermogens, wat ze (nog wel) kunnen. Het gaat om het gevoel dat je van betekenis bent voor de maatschappij; je doet immers mee. We spreken dan niet alleen over voorzieningen en eigen kracht, maar we willen onze inwoners ook aanspreken op hun *talenten*. Ook kwetsbare mensen hebben namelijk iets te geven. Dit welzijnskader zet in op zelfredzaamheid, al dan niet ondersteund door vrijwilligers of mantelzorgers (samenredzaamheid) en wederkerigheid bij ondersteuning.

3.2 De Ridderkerkse welzijnsvisie

De Ridderkerkse welzijnsvisie:

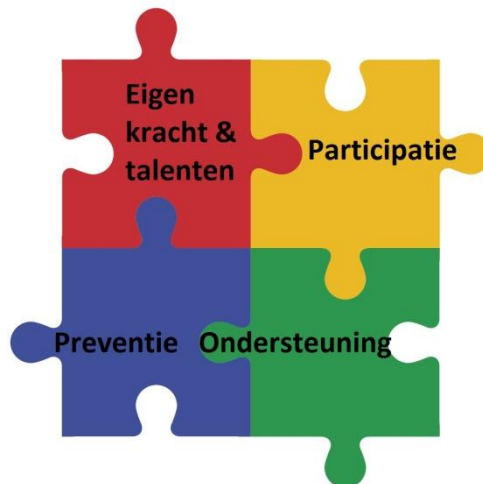
In Ridderkerk stellen wij de Ridderkerker centraal en zetten in op de eigen kracht, het eigen netwerk en de talenten van onze inwoners.

De gemeente Ridderkerk ontwikkelt zich steeds meer als partner in beleidsontwikkeling en uitvoering. Het uitvoeren van de welzijnsvisie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente en maatschappelijke partners, maar vooral ook van de inwoners van Ridderkerk. De gemeente zal zich vooral bezig houden met het 'zorgen dat' door bijvoorbeeld mogelijke barrières weg te nemen en verbindingen te leggen. Waar nodig vervult de gemeente de rol van regisseur.

De Ridderkerker staat centraal in het welzijnsbeleid en speelt een belangrijke rol bij de keuzes die we maken. We doen eerst een beroep op de talenten en het netwerk van onze inwoners, dan op de voorzieningen in de wijk en vervolgens op de ondersteuning en hulp van professionals.

3.3 Centrale uitgangspunten

Er zijn vele begrippen die samenhangen met welzijn. Eerder zijn onder andere genoemd zelfredzaamheid en samenredzaamheid. In dit welzijnskader hebben we de termen samengebracht in vier centrale bouwstenen die bijdragen aan het welzijn van onze inwoners. Deze bouwstenen zijn met elkaar verbonden en kennen een ambitie: eigen kracht/talenten, participatie, preventie en ondersteuning. Zij vormen onze centrale uitgangspunten.

Eigen kracht/talenten

Netwerken van inwoners en organisaties vormen de kracht van de wijken. In Ridderkerk spelen de religieuze organisaties en kerken ook een belangrijke rol. In elke wijk wonen wel mensen die zichzelf goed kunnen redden, mensen die tijdelijk ondersteuning nodig hebben en mensen die kwetsbaar zijn. Netwerken zijn van belang om eigen kracht en talenten van bewoners te ontplooien. In onze wijken kennen bewoners elkaar, vinden zij elkaar en helpen zij elkaar. In Ridderkerk doen de inwoners een beroep op hun eigen en elkaars talenten. Daarnaast zijn er de algemene voorzieningen die dit faciliteren. Inzet van vrijwilligers en mantelzorgers wordt ondersteund waarmee wordt bijgedragen aan de samenredzaamheid. Ook de leefbaarheids- en gebiedsteams spelen een belangrijke rol bij het stimuleren van de eigen talenten, de eigen kracht en het sociale netwerk. Zij vormen een onmisbare schakel in het welzijn van de inwoners van Ridderkerk.

Participatie

Meedoen (participeren) geeft betekenis en biedt de mogelijkheid om iets bij te dragen aan de Ridderkerkse samenleving. Dit voorkomt eenzaamheid. Door mee te doen worden talenten benut, sociale netwerken gevormd en in stand gehouden. Hierdoor kunnen mensen langer thuis blijven wonen in de voor hen vertrouwde omgeving. Om participatie te realiseren is een goed aanbod van informele en formele zorg- en welzijnsdiensten nodig. Samen met onze partners realiseren we versterking van en verbinding tussen informele en formele zorg- en welzijnsdiensten, waardoor er maatwerk geleverd kan worden en het beroep op individuele voorzieningen kan worden verminderd of uitgesteld. Het is echter niet voor iedereen vanzelfsprekend om 'mee te doen'. Daarom is er aandacht nodig voor 'kwetsbare burgers' zoals inwoners met een beperking en/of chronische ziekte, sociaal geïsoleerde inwoners, inwoners in armoede en vluchtelingen.

Ondersteuning

Soms is ondersteuning nodig om mensen thuis te kunnen laten wonen of om overbelasting van de omgeving te voorkomen. Ook onderbelasting van het niveau van onze inwoners is niet gunstig voor het geestelijk welbevinden. Een balans hiertussen is noodzakelijk. Inwoners zoeken zelf naar oplossingen, maar aan wie dat echt nodig heeft wordt ondersteuning geboden. Hierbij blijft wat iemand wèl kan centraal staan. Formele zorg is de zorg die verleend wordt door mensen die daar een diploma voor hebben en die daarvoor betaald worden. Informele zorg is de zorg die geleverd wordt door mantelzorgers en vrijwilligers. Het is belangrijk dat de formele zorg en de informele zorg elkaar aanvullen en versterken. Wanneer we praten over welzijn, gaat het vooral om informele zorg. Bij de formele zorg (1ste lijn) gaat het om ondersteuning die eenvoudig, met zo weinig mogelijk regels en protocollen georganiseerd kan worden. Op deze manier ondersteunen wij onze inwoners in brede zin bij het behouden van hun zelfredzaamheid en/of hun maatschappelijke participatie, wanneer een beperking dat bemoeilijkt.

Preventie

Preventie is het voorkomen dat er problemen ontstaan, door van te voren in te grijpen. Dit kan een vraag vanuit de cliënt of vanuit het professionele netwerk (bij zorgmijders) zijn. Door preventie kunnen mensen in de toekomst langer hun eigen leven leiden in de voor hen vertrouwde omgeving. We bereiken preventie door een goede benutting van de eigen kracht, het eigen netwerk en de 1^e lijn. Ook goede voorlichting, laagdrempelige informatie en sterke netwerken van maatschappelijke organisaties zijn van groot belang. Dit speelt een cruciale rol in het voorkomen van inzet van zorg of de doorverwijzing naar duurder zorg. Een inzet op talenten en eigen kracht is dus noodzakelijk om welzijn, gezondheidszorg en langdurige zorg financieel duurzaam aan te kunnen blijven bieden.

4. Speelveld

Welzijn hangt samen met vele andere beleidsterreinen. In onderstaande mindmap is een beeld geschetst van de relatie tussen welzijn en andere beleidsvelden.

5. Onze ambities

In dit hoofdstuk staan per beleidsveld de ambities die we willen bereiken. Welke kaders stellen wij als gemeente om de ambities te bereiken? Welke rol willen wij als gemeente hierin spelen? Wat zijn onze ambities per beleidsveld?

We willen zoveel mogelijk aan de maatschappelijke organisaties en onze inwoners overlaten. Dit past bij zelfredzaamheid en zij weten wat er nodig is. De gemeente schept de kaders en kan faciliteren indien nodig. De gemeente is aanjager en verbinder. Er moeten verbindingen gezocht worden waarbij niet direct wordt uitgegaan van professionele ondersteuning. In sommige gevallen is de gemeente de regisseur.

5.1 Voor elkaar zorgen

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor het bieden van zorg, ondersteuning, begeleiding en verzorging van kwetsbare mensen die thuis wonen. Eenzaamheid blijkt in de praktijk een steeds vaker voorkomende factor. Bij de inzet van begeleiding, ondersteuning en zorg vormt de eigen kracht en talenten van de mensen het vertrekpunt. Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd het netwerk te activeren en mensen hierin te laten participeren. Vervolgens wordt gekeken naar de inzet van beschikbare voorzieningen, aangevuld met de benodigde inzet van professionele ondersteuning, begeleiding of zorg. Hierbij is ook aandacht voor de rol en (over)belasting van de mantelzorger en vrijwilligers. Het geheel is erop gericht om mensen zo zelfstandig mogelijk en zo lang mogelijk thuis te laten wonen. Door de inzet van algemene welzijnsvoorzieningen kan een vroegtijdige hulpvraag worden gesignaleerd of wellicht voorkomen. Dit voorkomt een mogelijk beroep op (zwaardere) zorg of ondersteuning.

De maatschappelijke partners organiseren diverse activiteiten om deelname aan de Ridderkerkse samenleving te stimuleren. Er zijn bijvoorbeeld activiteiten om sociaal isolement en eenzaamheid tegen te gaan. Daarnaast helpen de maatschappelijke partners onze inwoners zelf de regie op hun leven te houden, eventueel met behulp van hun eigen netwerk.

Indien dit niet mogelijk is wordt er ondersteuning geboden waarbij wordt uitgegaan van wat iemand wel (nog) kan.

Mogelijkheden voor innovaties worden omarmd, zoals de grotere inzet van ICT mogelijkheden. Daarbij moet wel de menselijke maat centraal blijven staan. De doelen van activiteiten vanuit de Wmo zijn onder andere het vergroten van het sociale netwerk en zelfstandig meedoen. Het resultaat van de inzet van welzijn moet een grotere zelfredzaamheid en sociaal netwerk zijn en daardoor de mogelijkheid om langer thuis te wonen. Het samenspel van formele en informele zorg moet goed functioneren; hiermee kunnen we het welzijn van Ridderkerkers vergroten.

Formele en informele zorg werken goed samen, waardoor eenzaamheid en sociaal isolement worden verminderd.

Door een goed aanbod van welzijnsactiviteiten wordt de inzet van (zwaardere) zorg en overbelasting van mantelzorgers of vrijwilligers voorkomen of verminderd.

5.2 Meedoen

Door de decentralisatie van de Participatiewet heeft de gemeente nieuwe uitdagingen op het gebied van Werk en Inkomen gekregen. De gemeente is nu een belangrijke partner in het begeleiden van mensen naar werk en het bieden van een aanvulling op het inkomen als mensen niet (volledig) kunnen meedoen op de arbeidsmarkt. Ook hierbij staat het versterken van zelfredzaamheid, meedoen en bijdragen aan de samenleving centraal.

Het hebben van werk draagt bij aan welzijn omdat arbeid mensen zelfrespect geeft en een gevoel dat zij waardevol zijn. Daarnaast zorgt het verrichten van arbeid dat mensen meedoen in sociale netwerken. Het inkomen dat met het werk verdiend wordt stimuleert de zelfstandigheid.

Ook wanneer iemand geen werk heeft, maar een sociale uitkering ontvangt kan dit bijdragen aan welzijn. De tegenprestatie die hierbij verwacht wordt kan bijvoorbeeld een vorm van vrijwilligerswerk zijn. Hierdoor kunnen mensen meedoen, ervaring opdoen en hun sociale netwerk uitbreiden waardoor ook de kans op regulier werk en een vergroot welzijn toeneemt. We streven hierbij naar een integrale benadering.

Inwoners met een uitkering doen mee. De tegenprestatie mag een vorm van maatschappelijk relevant vrijwilligerswerk zijn.

5.3 Jeugd

We zetten in op een krachtige en zelfredzame omgeving om jeugdigen in de gemeente veilig, gezond en kansrijk op te laten groeien. Daarnaast zorgen we ervoor dat jeugdigen die echt zorg nodig hebben, de juiste zorg krijgen, voor de juiste duur en op het juiste moment. Daarbij sturen we op: zelfredzaam waar het kan, ondersteunen waar het hoort, doorpakken waar het moet. Wij optimaliseren de zorg en ondersteuning voor de jeugdige en het gezin en organiseren dit adequaat. Om dit te realiseren versterken wij de jeugdige, het gezin en de sociale omgeving. We bieden goede basisvoorzieningen die vrij toegankelijk zijn en waar eenvoudig gebruik van kan worden gemaakt. Indien nodig zetten wij snel specialistische zorg in. Indien er sprake is van meervoudige problematiek gaan we te werk op basis van casusregie. Zo groeien jeugdigen 'gewoon' op in Ridderkerk. Een verdere uitwerking is beschreven in de nota 'Gewoon opgroeien in Ridderkerk'.

In Ridderkerk groeien jeugdigen veilig, gezond en kansrijk op.

5.4 Wonen

Wij werken aan een goed woon- en leefklimaat in Ridderkerk. Een gezonde bevolkingsopbouw is daarbij het uitgangspunt. Dat draagt bij aan sociale samenhang en omzien naar elkaar. Ook voor bedrijfsvestiging en het voorzieningenniveau is het van belang een gezonde bevolkingsopbouw na te streven. Dat betekent, dat er in de woningvoorraad woningen moeten zijn voor alle leeftijdscategorieën, typen huishoudens en inkomenscategorieën. Een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en wijziging in wet- en regelgeving vraagt onze bijzondere aandacht in relatie tot onze woningvoorraad. Te noemen zijn duurzaamheid en betaalbaarheid voor de lagere inkomens. De druk op de huurwoningmarkt loopt op door de opgave om de bestaande voorraad huurwoningen door sloop of renovatie te verbeteren. Ook de komst van nieuwe burgers uit diverse landen en de taakstelling die daaruit voor iedere gemeente voortkomt draagt daar aan bij. Een goede samenwerking met Woonvisie en particuliere ontwikkelaars is van belang. Aanpassing van de woningvoorraad zal vooral plaats moeten vinden door herontwikkeling.

Wij hebben in Ridderkerk een woningvoorraad, die bijdraagt aan een gezonde bevolkingsopbouw naar leeftijd, inkomen en huishoudensamenstelling.

5.5 Wijkgericht werken

Door de inzet van de leefbaarheids- en gebiedsteams wordt de sociale samenhang en samenredzaamheid gestimuleerd. De gebiedsteams zijn er voor alle wijkbewoners van nul tot honderd jaar die ondersteuning nodig hebben op twee of meer leefgebieden. Zij richten zich op vragen van individuele inwoners en werken daarbij outreachend (bijvoorbeeld bij zorgmijders).

De ambitie vanuit wijkregie is om met het leefbaarheidsteam (bestaande uit een jongerenwerker, opbouwwerker, combinatiefunctionaris, woonconsulent wijken, wijkagent en wijkregisseur) de sociale samenhang op wijkniveau te bevorderen. Het gaat om het bieden van ondersteuning van dichtbij en gericht op een specifieke vraag. Hierbij wordt uitgegaan van een aanbod op groepsniveau uit het netwerk van de wijk. Zoals buurtacties, straatacties, het verwijzen van bewoners naar activiteiten in de wijk en het stimuleren van bewoners om samen een probleem of sociaal project op te pakken. Maar ook door bijvoorbeeld kennis te maken met elkaars culturen.

De leefbaarheids- en gebiedsteams leveren een bijdrage aan het verbinden van partijen, het herstel van de eigen regie en het meedoen van de bewoners. Beide teams verwijzen naar elkaar door indien nodig. Als een groepsaanpak van het leefbaarheidsteam bijvoorbeeld veel individuele vragen oplevert worden deze door het gebiedsteam opgepakt. Dit geldt ook omgekeerd als er bijvoorbeeld veel individuele vragen over eenzaamheid uit een bepaald gebied binnen komen bij het gebiedsteam, worden deze doorgezet naar het leefbaarheidsteam.

In elke wijk is een welzijnsaanbod dat past bij het karakter van de wijk. Dit aanbod komt tot stand door initiatieven uit de wijk en is opgenomen in de sociale kaart.

5.6 Right to challenge

In Ridderkerk denken en doen de inwoners mee, daarom krijgen zij door middel van het zogenaamde 'right to challenge' het recht om met initiatieven te komen. Zo worden Ridderkerkers letterlijk 'uitgedaagd' om met eigen initiatieven te komen. Het gaat dan om taken waarvan Ridderkerkers vinden dat zij deze zelf beter en effectiever kunnen organiseren en uitvoeren. Of waarvan er voordelen zijn voor de wijk wanneer zij dit zelf organiseren, zoals de sociale cohesie, werkgelegenheid of een beter gebruik van de openbare ruimte.

De wijkideeëntteams zijn een voorbeeld van inwoners die zelf activiteiten organiseren binnen de wijk. Ook het project 'Bewoners Wijk West aan Zet' is een project waarin inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeente zich in zetten om de ideeën van de bewoners van West mogelijk te maken en waar nodig te ondersteunen bij het mogelijk maken hiervan.

Door het right to challenge worden inwoners uitgedaagd om zich in te zetten voor hun wijk. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van het welzijnsbeleid, namelijk het gebruik maken van de talenten van onze inwoners en participatie in de Ridderkerkse samenleving.

Ridderkerkers worden uitgedaagd om de eigen talenten in te zetten voor de wijk.

5.7 Kunst en cultuur

De uitgangspunten van het welzijnskader zijn ook verbonden met kunst en cultuur. De vele activiteiten op het gebied van kunst en cultuur stimuleren de zelfredzaamheid, samenredzaamheid en de sociale samenhang in Ridderkerk. Mensen kunnen elkaar ontmoeten tijdens bijvoorbeeld een bezoek aan de bibliotheek, deelname aan een cursus of het bezoeken van een evenement. Door deelname aan deze activiteiten te stimuleren kan eenzaamheid worden verminderd of voorkomen en wordt de sociale samenhang gestimuleerd. Kunst en cultuur verbindt mensen en breidt hun netwerk uit.

Zelfredzaamheid en participatie worden gestimuleerd door het ruime aanbod van activiteiten en verenigingen in Ridderkerk. Het aanbod varieert onder andere van historische verenigingen, muziekverenigingen, kunstvereniging tot de fotoclub en allerlei zangkoren.

Er is een ruim aanbod van kunst en culturele activiteiten dat mensen laat meedoen. Hiermee worden talenten gestimuleerd en eenzaamheid en sociaal isolement verminderd.

5.8 Gezondheid

Gezondheid en welzijn liggen in elkaars verlengde. Gezondheid wordt gezien als 'het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.' Ook hierin is het principe van eigen kracht, eigen regie en eigen verantwoordelijkheid leidend. In deze tijden van medische vooruitgang en overvloed is de grootste winst op het gebied van gezondheid, om een gezonde leefstijl te hebben en te houden. Dat is in de praktijk niet voor iedereen vanzelfsprekend, vooral voor enkele doelgroepen.

Voor kinderen en ouderen van wie mobiliteit afneemt en een doelgroep die te definiëren valt als matig actief op meerdere leefgebieden- heeft de gemeente gerichte ondersteuning georganiseerd. Deze doelgroepen zijn namelijk enorm gebaat bij een verbetering van hun leefstijl, vooral bewegen, maar zijn moeilijk in beweging te krijgen en te houden.

De inwoners van Ridderkerk nemen zoveel mogelijk regie over hun leefstijl. Door zelf te werken aan een gezondere leefstijl neemt het welzijn toe.

5.9 Bewegen

In de nota 'Bewegend verbinden', de Ridderkerkse kadernota sport en bewegen 2015-2020 benadrukken we dat sport en bewegen een middel kan zijn om het welzijn te vergroten. Door de inzet van sport en bewegen kan een grotere zelfredzaamheid gestimuleerd worden en (langdurige, zwaardere) zorg voorkomen worden. Sport en bewegen stimuleert verbindingen en daarmee een grotere binding tussen mensen. Sport en bewegen is daarnaast een leuke en gezonde tijdsbesteding, waarbij ontmoetingen plaatsvinden en sociale netwerken gevormd worden.

Sportactiviteiten worden ingezet om mensen te laten meedoen en het sociale netwerk te vergroten. Hiermee worden eenzaamheid en sociaal isolement verminderd en talenten gestimuleerd.

6. Mantelzorgbeleid

De wens van cliënten om (langer) thuis te blijven wonen, vraagt samen met de nieuwe Wmo en de hervorming van de langdurige zorg meer van mantelzorgers. Daar wordt met het mantelzorgbeleid op ingespeeld.

6.1 Wie zijn onze mantelzorgers?

Mantelzorgers zijn mensen die langdurig en onbetaald zorgen voor een chronisch zieke, gehandicapte of hulpbehoevende persoon uit hun omgeving. Dit kan een partner, ouder of kind zijn, maar ook een ander familielid, vriend of kennis.

De formele definitie van mantelzorg volgens de VNG is:

Mantelzorg is hulp ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen, opvang, jeugdhulp, het opvoeden en opgroeien van jeugdigen en zorg en overige diensten als bedoeld in de Zorgverzekeringswet, die rechtstreeks voortvloeit uit een tussen personen bestaande sociale relatie en die niet wordt verleend in het kader van een hulpverlenend beroep.

Er is een grote diversiteit binnen mantelzorg. Zo verschilt de zorgvrager, het type zorg, de mantelzorg en de levenssituatie van de mantelzorg. In Ridderkerk zijn in totaal naar schatting ca. 5030 mantelzorgers actief die langdurig en/of intensief zorg verlenen. Daarvan zijn ca. 2.136 personen langdurig (minimaal drie maanden) én intensief (8 uur per week) mantelzorg (bron: CBS en SCP).

6.2 Voor iemand zorgen

Veel mantelzorgers zien zichzelf niet als mantelzorg en vinden het heel gewoon te zorgen voor vader, moeder, partner, kind of vriend. Mensen mantelzorgen uit vanzelfsprekendheid, liefde en genegenheid, maar ook omdat ze zich verplicht voelen. Voor velen is mantelzorg niet helemaal een vrije keuze. Mantelzorg wordt dan ook 'een keuze die geen keuze is' genoemd. Mantelzorgers hebben zowel positieve als negatieve ervaringen met de zorg die ze verlenen. Mantelzorg kan als een belasting worden ervaren, maar ook juist mensen gelukkiger maken. Zo blijken mensen die gemiddeld drie uur per week mantelzorgen gelukkiger dan mensen die minder of niet zorgen.

In het mantelzorgbeleid staan vier aandachtspunten centraal: Vinden, Versterken, Verlichten en Verbinden.

6.3 Vinden

Om mantelzorgers te vinden zoeken wij mantelzorgers dicht bij hun eigen leefpad en dicht bij het zorgpad van hun naaste; wij vragen lokale partners om inspanningen te verrichten voor mantelzorgers. De gebiedsteams hebben hierin een belangrijke rol. Hierbij wordt aangesloten bij de beleving van mantelzorgers. Ook worden mantelzorgers betrokken bij het gesprek. Dankzij de Pluim vinden wij elkaar. Wij vinden niet alleen onze mantelzorgers, maar ook vinden de mantelzorgers de gemeente en vooral het Steunpunt Mantelzorg.

Vinden: mantelzorgers weten de gemeente en hulpverleners te vinden. Dit is een voorwaarde om hen te kunnen versterken, verlichten en verbinden.

6.4 Versterken

Als een zorgvrager bij de gemeente een aanvraag doet voor ondersteuning, wordt in beeld gebracht wat de mogelijkheden zijn om met mantelzorg of hulp uit het sociale netwerk te komen tot (verbetering van de) zelfredzaamheid of participatie. Mantelzorgers worden betrokken bij dit onderzoek naar de zorgvraag van de naaste voor wie ze zorgen. Daarnaast wordt in het onderzoek gekeken naar de ondersteuningsbehoeften van de mantelzorgers, zodat die het zorgen kan (blijven) volhouden. Mantelzorgers krijgen een rol in het meedenken over het uitvoerende beleid.

Versterken: De positie van mantelzorgers wordt versterkt zodat zij zelf regie kunnen voeren, zowel op het niveau van de individuele mantelzorgers als op het niveau van beleidsbeïnvloeding.

6.5 Verlichten

Er zit een grens aan wat een mantelzorgers kan doen en in veel gevallen is een vorm van ondersteuning nodig. Er zijn talloze manieren om mantelzorgers te ondersteunen, maar de belangrijkste is de zorg delen met meer mensen. Professionele hulp zal zich in de toekomst daarom steeds vaker richten op het faciliteren en versterken van het netwerk om zorgvragers en mantelzorgers heen. Zorgvrijwilligers kunnen mantelzorgers ondersteunen. In sommige gevallen zal het netwerk van de zorgvrager en mantelzorgers niet voldoende draagkracht bieden. Goede ondersteuning draagt ertoe bij dat de draaglast en draagkracht in evenwicht zijn. Deze derde basisfunctie, verlichten, gaat over de draagkracht van mantelzorgers. Een mantelzorgers is, naast mantelzorgers, immers ook partner, kind, werknemer, scholier of vrijwilliger. Hierin is het Steunpunt Mantelzorg van Karaat de belangrijkste partner. Er ligt ook een belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheid bij werkgevers om mantelzorg mogelijk te maken en overbelasting te voorkomen.

Verlichten: Er is een breed gedragen aanbod van ondersteuning om ervoor te zorgen dat mantelzorgers de mantelzorgtaken kunnen (blijven) uitvoeren.

6.6 Verbinden

Wij werken samen met zorgverzekeraars, zorgorganisaties, welzijnsinstellingen, huisartsen, werkgevers en overige partners. Wij maken op organisatieniveau afspraken bij de inkoop van zorg en ondersteuning via aanbesteding of subsidie over samenwerking met mantelzorgers. Daarnaast faciliteren wij, samen met het Steunpunt Mantelzorg, de ontmoeting en het gesprek met en tussen onze partners in de formele- en informele zorg en welzijn. Door ontmoeting te faciliteren kunnen mantelzorgers elkaar vinden en steun aan elkaar bieden (lotgenotencontact). Bij het Steunpunt Mantelzorg is veel kennis over mantelzorg. Het Steunpunt kan partijen adviseren en stimuleren om hun rol te pakken in het ondersteunen van mantelzorgers.

Verbinden: Formele en informele zorg zijn nauw met elkaar verbonden. De gemeente en onze partners, denk aan zorgaanbieders, mantelzorgondersteuners en vrijwilligersorganisaties zorgen voor een samenhangend aanbod. Mantelzorgers leveren een onmisbare bijdrage aan de informele zorg en ondersteuning.

7. Vrijwilligersbeleid

De definitie van vrijwilligerswerk die we in Ridderkerk gebruiken is:

Werk dat onbetaald en onverplicht verricht wordt ten behoeve van anderen of van (de kwaliteit van) de samenleving in het algemeen.

De gemeente Ridderkerk vindt vrijwilligerswerk erg belangrijk voor de Ridderkerkse samenleving. Vrijwilligerswerk kent een grote verscheidenheid.

Waar dat kan trekt de gemeentelijke overheid zich terug. De gemeente stimuleert en ondersteunt de ontwikkeling van initiatieven door de samenleving. Ook willen we de zorg betaalbaar houden door de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers te ondersteunen. Dit past goed binnen het idee van de Wmo, die de gemeenten de opdracht geeft om aan te geven welke maatregelen genomen worden om vrijwilligers te faciliteren en ondersteunen. Ook het idee om vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties bij het opstellen van deze visie te betrekken past hier goed in.

Vanuit de Wmo wordt vrijwilligerswerk als een vorm van maatschappelijke participatie gezien. Hierbij zijn het versterken van de eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid, zelfstandigheid en het geven van hulp andere belangrijke elementen. Vrijwilligerswerk, dat gericht is op het ondersteunen van kwetsbare mensen, vormt een belangrijke bijdrage aan de participatiesamenleving.

Bij het vaststellen van een visie op vrijwilligerswerk is het belangrijk om zicht te krijgen op wat er speelt binnen de gemeente. Een goede monitoring van de aantallen vrijwilligers en de werkzaamheden en de uitkomsten van de ondersteuningsstructuur kunnen worden vastgelegd in rapportages waarmee de gemeente haar vrijwilligersbeleid kan evalueren. Eerder is er door het onderzoeksbureau JSO onderzocht wat vrijwilligersorganisaties belangrijk vinden binnen de gemeentelijke visie op vrijwilligerswerk. Dit is meegenomen bij het opstellen van deze visie. Ook is in beeld gebracht hoeveel Ridderkerkers momenteel vrijwilligerswerk verrichten. Ongeveer 40% van de Ridderkerkse bevolking doet vrijwilligerswerk. Dat zijn ongeveer 18.082 mensen. Inclusief informele hulp en ongeorganiseerd vrijwilligerswerk komt dit aantal in de buurt van 49% van de Ridderkerkse bevolking. Dit zijn ongeveer 22.150 mensen. Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat lokale vrijwilligersorganisaties zich in deze getallen herkennen.

Uit het onderzoek blijkt dus dat ongeveer 49% van de Ridderkerkse bevolking als vrijwilliger actief is. Het college wil ervoor zorgen dat het huidige bestand van vrijwilligers actief blijft en aangevuld wordt met nieuwe vrijwilligers. Om deze ambitie waar te maken wil het college inzetten op vijf uitgangspunten.

Het gaat om de volgende uitgangspunten:

- Stimuleren;
- Vinden en verbinden;
- Belemmeringen wegnemen;
- Veiligheid;
- Waarden

7.1 Stimuleren

Vrijwilligerswerk is het cement van onze samenleving. Daarom is het belangrijk dat Ridderkerkers vrijwilligers werk doen. Om dit te bevorderen stimuleert en ondersteunt de gemeente burgerinitiatieven en gaat de gemeente het gesprek aan met vrijwilligers. Dit kan bijvoorbeeld door inwoners uit te nodigen om zelf met ideeën te komen. Het is belangrijk om hier jongeren bij te betrekken en hen te vragen wat zij belangrijk vinden voor Ridderkerk. Dit kan o.a. via projecten op scholen of via maatschappelijke stages. Ook jongeren moeten het normaal gaan vinden dat je vrijwilligerswerk doet.

Ridderkerkers vinden vrijwilligerswerk vanzelfsprekend.

7.2 Vinden en verbinden

Zonder inzet van de gemeente vindt er al veel vrijwilligerswerk plaats. Dit vrijwilligerswerk kan veel baat hebben bij een goede ondersteuningsstructuur. Zo'n structuur kan Ridderkerkers die vrijwilligerswerk zoeken en mensen die vrijwilligers zoeken bij elkaar brengen. Deze structuur kan ook vrijwilligers bij elkaar brengen, waardoor zij elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Wanneer vrijwilligers elkaar ontmoeten ontstaat er vaak positieve energie. Deze structuur kan ook voorzien in deskundigheidsbevordering. Wanneer vrijwilligers meer weten over hoe ze hun werk moeten organiseren en hun kennis wordt vergroot, wordt het werk vaak leuker en beter. Daarom is het van belang dat er een opleidingsaanbod is, afgestemd op de vraag van vrijwilligers. Kortom, een goede ondersteuningsstructuur helpt vrijwilligers bij het plezier in en het vormgeven van hun werk.

Dankzij een goede organisatiestructuur worden vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties goed uitgerust en ondersteund, wat hun werk ten goede komt.

7.3 Belemmeringen wegnemen

Veel vrijwilligerswerk ontstaat spontaan; mensen zien dat er dingen moeten gebeuren en steken hun handen uit de mouwen. Daarbij kan het voorkomen dat er belemmeringen in bijvoorbeeld wet- en regelgeving zijn. De gemeente vindt het belangrijk dat vrijwilligers zo weinig mogelijk belemmerd worden en daardoor optimale mogelijkheden krijgen om iets voor een ander te doen.

Belemmeringen om vrijwilligerswerk te kunnen doen worden zoveel mogelijk weggenomen.

7.4 Veiligheid

Het is belangrijk dat vrijwilligerswerk, net zoals gewoon werk, in een prettige en veilige omgeving kan plaatsvinden. Vrijwilligersorganisaties moeten erop toezien dat hun vrijwilligers kunnen werken en moeten oog hebben voor veiligheid in de breedste zin van het woord. Ook vrijwilligers die niet in een organisatieverband werken moeten veilig hun werk doen. Aan de andere kant is het ook belangrijk dat Ridderkerkers die zorg van vrijwilligers ontvangen, kunnen rekenen op veilige zorg. Vrijwilligers moeten daarom een "Verklaring Omtrent Gedrag" (VOG) kunnen overleggen.

Vrijwilligers kunnen in een prettige en veilige omgeving werken.

Alle vrijwilligers zijn in het bezit van een VOG.

7.5 Waarderen

Ridderkerk is trots op haar vrijwilligers. De gemeente straalt dit uit met haar beleid. Vrijwilligerswerk is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Vrijwilligerswerk kost energie, maar mensen krijgen er ook energie voor terug. Vrijwilligerswerk gaat niet vanzelf. Daarom is het belangrijk dat er aandacht besteed wordt aan vrijwilligers, hun werk en de vrijwilligersorganisaties. Het is voor vrijwilligers fijn om te weten, dat wat zij doen gewaardeerd wordt. De gemeente kan door vrijwilligerswerk positief in de publiciteit te brengen, mensen in het zonnetje zetten en daarmee ook anderen laten nadenken over vrijwilligerswerk.

Vrijwilligers voelen zich gewaardeerd en krijgen erkenning.

8. Vervolg

In deze nota is beschreven hoe de sociale infrastructuur op het gebied van welzijn in Ridderkerk eruit zou moeten (gaan) zien. Hieruit is een visie op welzijn ontstaan die we verder hebben uitgewerkt in uitgangspunten en ambities. Nu de ambities van Ridderkerk in het kader van welzijn zijn bepaald, is het belangrijk om te beschrijven hoe we van ambities komen naar de uitvoering. Dit gebeurt in samenwerking met het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven en de Ridderkerkers. Hierin heeft de gemeente de regie. Dit houdt in dat de gemeente tot taak heeft het overzicht op het gehele speelveld te houden en ervoor zorgen dat het speelveld zich in de juiste richting ontwikkeld. Wie de aanjagers of uitvoerders van bepaalde ontwikkelingen zijn, is niet vooraf bepaald. Soms is dit de gemeente, soms zijn dit de Ridderkers, maatschappelijke organisaties of ondernemers. Er wordt een uitvoeringsplan opgesteld, waarin de ontwikkelingen en de beoogde spelers nader zijn uitgewerkt.

9. Participatielijst

- Burgerplatform voor de minima
- Gebiedsteams
- Huisartsen
- Karaat
- Maatschappelijk burgerplatform Ridderkerk
- Sport & Welzijn
- Woonvisie
- Beleidsambtenaren op het terrein van: werk, zorg, jeugd, cultuur, volksgezondheid, wijken, wonen, vrijwilligerswerk en mantelzorg

10. Bronnenlijst

- CBS & GGD, Gezondheidsmonitor 2012.
- Collegeprogramma 2014-2018.
- Gemeente Ridderkerk, 'Beleidskader Participatiewet', 2014.
- Gemeente Ridderkerk, 'Beleidsplan Wmo', 2015.
- Gemeente Ridderkerk, Collegeprogramma 2014-2018.
- Gemeente Ridderkerk, 'Gewoon opgroeien' integraal Jeugdkader Ridderkerk, 2015.
- Gemeente Ridderkerk, kadernota 'Bewegend verbinden', 2015.
- Gemeente Ridderkerk, 'Positieve gezondheidszorg', 2014.
- Gemeente Ridderkerk, 'Veranderen in Kracht', Coalitieakkoord 2014-2018.
- Gemeente Ridderkerk, 'Woningbouwstrategie', 2011.
- Karaat en Sport & Welzijn, 'Een sluitende Welzijnsketen in Ridderkerk', 2014.
- Ministerie VWS, Kamerbrief over mantelzorg en langdurige zorg. Versterken, verlichten en verbinden, 2013.
- Movisie, Mantelzorgers en vrijwilligers in beeld, 2013.
- Movisie, Mantelzorgondersteuning is de basis.
- Movisie, Vrijwillige inzet is de basis; aandachtspunten voor lokaal beleid.
- SCP, Mantelzorg uit de doeken, 2010.